

Leefwereldbevraging Klimaat

*Kenniscentrum Kinderrechten & Arteveldehogeschool
in opdracht van de Vlaamse Jeugdraad (2025)*

1. Inleiding

De combinatie van vervuiling, de afbrokkelende toestand van het klimaat en de afnemende biodiversiteit heeft een grote invloed op het leven en de toekomstperspectieven van kinderen en jongeren. Ook het gebruik van natuurlijke grondstoffen en vervuiling door afval heeft een invloed op de kwaliteit van het water, de lucht en de natuur. Dit alles beïnvloedt het leven van elke mens, dus ook van kinderen en jongeren¹.

Klimaat en kinderrechten en mensenrechten zijn onlosmakelijk verbonden. Ongekende milieucrisis en de daaruit voortvloeiende uitdagingen voor de realisatie van kinderrechten en mensenrechten vereisen een dynamische interpretatie van de bestaande rechten². De Verenigde Naties hebben een resolutie aangenomen die verklaart dat de toegang tot een schoon en gezond leefmilieu een algemeen en universeel mensenrecht is³. Er wordt ook bevestigd dat klimaatverandering, lucht- en watervervuiling, het gebruiken van fossiele brandstoffen en chemische afvalstoffen het milieu, en dus het recht op een gezond leefmilieu, aantasten en aftakelen. Daarom zijn de regeringen wereldwijd aangespoord om deze factoren aan te pakken. Het VN-Kinderrechtencomité heeft in Algemene Commentaar nr. 26 richtlijnen opgenomen voor landen om de rechten van kinderen en jongeren die getroffen worden door klimaatverandering te beschermen. De Algemene Commentaar stelt dat een schoon, gezond en duurzaam milieu zowel een mensenrecht op zich is, als noodzakelijk om ten volle te kunnen genieten van een breed scala aan kinderrechten. Alle kinderrechten zijn met elkaar verbonden en even belangrijk. Sommige rechten worden vooral bedreigd door schade aan het milieu en klimaatverandering. Andere rechten spelen ook een belangrijke rol in het helpen beschermen van de rechten van kinderen en jongeren - zoals het recht op onderwijs. De uitoefening door kinderen en jongeren van hun rechten op vrijheid van meningsuiting, vreedzame vergadering en vereniging, op informatie en onderwijs, op participatie en gehoord worden en op doeltreffende rechtsmiddelen kan leiden tot een meer rechtenconform en daardoor ambitieuzer en doeltreffender milieubeleid. Op die manier vormen kinderrechten en milieubescherming een opwaartse spiraal⁴. Ook in de Belgische Grondwet is opgenomen dat iedereen recht heeft om een menswaardig leven te leiden (artikel 23), inclusief het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu.

Kinderen en jongeren hebben het recht om gehoord te worden over zaken die hen aanbelangen en die impact hebben op hun leefwereld. Ze moeten serieus genomen worden en mee kunnen praten over zaken als het milieu en klimaatverandering. Kinderen en jongeren moeten betrokken worden bij het beleid over het klimaat, ongeacht hun leeftijd⁵. De Vlaamse Jeugdraad wil weten hoe jongeren tussen 11 en 30 jaar denken over het klimaat en hoe het beleid hier de komende jaren het best op kan inspelen. Op die manier willen ze inzetten op het centraal stellen van de stem van jongeren in het beleid.

¹ Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi) (2024). *Het recht op een gezond leefmilieu en kinderrechten*. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://keki.be/nl/kennis/het-recht-op-een-gezond-leefmilieu-en-kinderrechten>.

² Kinderrechten.nl (2021). *General Comment nr. 26: Kinderrechten en milieu, met bijzondere aandacht voor klimaatverandering en de impact op de levens van kinderen* (§9). Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://www.kinderrechten.nl/general-comment-nr-26-kinderrechten-milieu-klimaatverandering/#:~:text=General%20Comment%20nr.-,26%3A%20over%20kinderrechten%20en%20milieu%2C%20met%20bijzondere%20aandacht%20voor%20klimaatverandering,op%20de%20levens%20van%20kinderen>

³ United Nations (2022). *UN rights chief calls for urgent action to address climate change's impact on children*. UN News. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://news.un.org/en/story/2022/07/1123482>

⁴ Kinderrechten.nl (2021). *General Comment nr. 26: Kinderrechten en milieu, met bijzondere aandacht voor klimaatverandering en de impact op de levens van kinderen* (§8). Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://www.kinderrechten.nl/general-comment-nr-26-kinderrechten-milieu-klimaatverandering/#:~:text=General%20Comment%20nr.-,26%3A%20over%20kinderrechten%20en%20milieu%2C%20met%20bijzondere%20aandacht%20voor%20klimaatverandering,op%20de%20levens%20van%20kinderen>

⁵ Idem voetnoot 4

2. Over de bevraging

Om de mening van jongeren te bevragen, voerden Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi) en Artevelde Hogeschool, in opdrachten van de Vlaamse Jeugdraad, een leefwereldbevraging uit over het klimaat.

De centrale vraag 'Wat denken kinderen en jongeren over het klimaat en hoe vinden ze dat het beleid er de komende jaren hierop kan inspelen?' werd vertaald naar 22 concrete vragen. De vragen die werden gesteld zijn gebaseerd op input die we kregen van de werkgroep Klimaat van de Vlaamse Jeugdraad.

In een eerste deel worden enkel achtergrondkenmerken van jongeren bevroegd. We vroegen naar jongeren hun leeftijd, gender en woonomgeving. Daarna worden vragen gesteld die gelinkt zijn aan de centrale onderzoeksvraag. We gaan eerst in op jongeren hun kijk op de klimaatcrisis. Vervolgens worden enkele vragen gesteld rond klimaatinformatie. Daarna peilen we naar jongeren hun kijk op en ervaring met duurzaam shoppen, mobiliteit en voeding.

De vragen zijn een mengeling van kwantitatieve en kwalitatieve vragen. Er zijn zowel meerkeuzevragen als open vragen als schaalvragen. Voor de schaalvragen werd meestal gebruik gemaakt van een driepunten schaal. Deze keuze werd bewust gemaakt om de vragenlijst laagdrempelig en toegankelijk te houden voor alle respondenten, met bijzondere aandacht voor jongere deelnemers. Een beperkte schaal draagt bij aan een eenvoudigere cognitieve verwerking van de antwoordmogelijkheden en verlaagt de drempel tot deelname. Vanuit methodologisch oogpunt is deze keuze te verantwoorden omdat we de resultaten uitsluitend descriptief weergegeven, wat inhoudt dat de frequentie van antwoordcategorieën centraal staat. In dat opzicht volstaat een beperktere schaal, die bovendien de interpretatie van de resultaten vergemakkelijkt

Steekproef

De bevraging richtte zich tot Vlaamse jongeren tussen 11 en 30 jaar. Voor dit onderzoek werd gebruikgemaakt van een vrijwillige steekproef. De volledige beoogde populatie had hierbij de mogelijkheid om deel te nemen aan het onderzoek. De Vlaamse Jeugdraad stond in voor de verspreiding van de bevraging die liep van 4 april tot 16 mei 2025. De bevraging werd online aangeboden, via een link of QR-code. Het was mogelijk een prijs te winnen met de bevraging. De vragenlijst werd gepromoot op sociale media via Meta advertenties. Ook werd het netwerk van de werkgroep Klimaat van de Vlaamse Jeugdraad aangesproken. Medewerkers van de Vlaamse Jeugdraad zetten de vragenlijst ook in de kijker op events gericht op jongeren en jeugdwerkers of begeleiders.

Hoewel tijdens de bevraging de diversiteit onder de deelnemers qua leeftijd en gender werd gemonitord, zijn we ons ervan bewust dat deze aanpak zelfselectie met zich meebrengt. We kunnen op basis van deze bevraging geen algemene uitspraken doen over de Vlaamse jongeren.

In totaal zijn 560 jongeren gestart met de bevraging waarvan 459 jongeren de bevraging tot het einde hebben ingevuld. Hoewel de bevraging zich richt tot de leeftijdsgroep van 11 tot 30 jaar zien we dat 70% van de respondenten zich in de leeftijdsgroep van 16 tot 23 jaar bevindt en 21% 24 jaar of ouder is. Jongeren van 11 tot 15 jaar werden maar in beperkte mate bereikt (9%). Een diepgaandere bespreking van de achtergrondkenmerken van de deelnemers is in het luik 'Resultaten' te vinden.

Analyse

De verzamelde data werden geanalyseerd aan de hand van kwalitatieve en kwantitatieve methoden, afhankelijk van het type vraag.

Gesloten vragen werden geanalyseerd met behulp van descriptieve statistiek. De resultaten worden visueel weergegeven aan de hand van grafieken zodat verhoudingen tussen antwoordcategorieën overzichtelijk kunnen worden geïnterpreteerd.

Voor de open vragen werd gewerkt met een thematische analyse, waarbij gewerkt werd volgens een inductieve benadering van open codering. Antwoorden werden steekproefgewijs gelezen en gebundeld tot een moment van verzadiging bereikt was, het punt waarop nieuwe data geen wezenlijk nieuwe inzichten meer opleveren. Vanuit deze open codering werden thema's afgeleid, zonder vooraf opgelegde kaders. In dit rapport worden de bevindingen bij de open vragen gestructureerd volgens de thema's die uit de data zijn voortgekomen. Elk van de thema's wordt geïllustreerd met enkele quotes van respondenten.

3. Resultaten

In dit luik geven we een overzicht van de antwoorden van jongeren per vraag die werd gesteld.

In totaal zijn 560 jongeren gestart met de bevraging. 459 jongeren hebben de bevraging tot het einde doorlopen. Er is dus een gestage uitval van jongeren naarmate de enquête vordert. Per vraag is telkens aangegeven hoeveel jongeren deze heeft beantwoord.

We hernemen nog eens het belang om de bevindingen correct en genuanceerd te lezen. Onderstaande aandachtspunten dienen steeds in het achterhoofd gehouden te worden

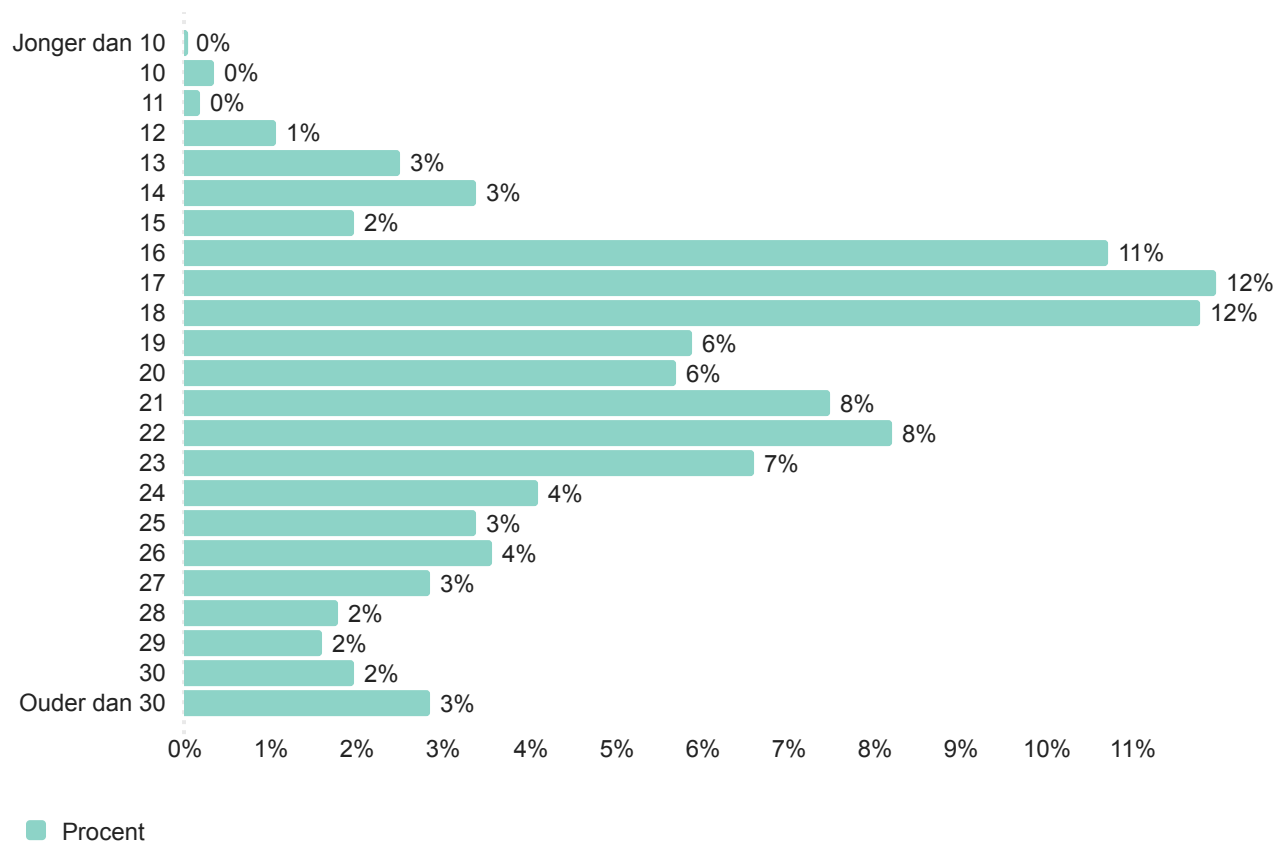
- **Descriptieve weergave:** De resultaten worden uitsluitend descriptief weergegeven. Dit betekent dat per antwoordcategorie wordt aangegeven welk percentage van de respondenten voor een bepaalde optie koos. Er worden geen gemiddelden berekend of statistische verbanden getoetst.
- **Geen representativiteit:** Aangezien werd gewerkt met een vrijwillige steekproef, zijn de resultaten niet representatief voor alle Vlaamse jongeren. Ze geven wel een waardevolle indicatie van wat leeft bij de jongeren die deelnamen.
- **Meerduidige stemmen:** Jongeren zijn geen homogene groep. De resultaten tonen een diversiteit aan perspectieven. Zowel kwantitatieve cijfers als kwalitatieve inzichten (open antwoorden) verdienen daarom zorgvuldige en contextgevoelige duiding.

Bij het gebruik of delen van onderstaande resultaten in presentaties, publicaties of media is het van belang om deze nuances mee te communiceren. Zo wordt vermeden dat conclusies worden getrokken die verder gaan dan wat het onderzoek ondersteunt.

Wie hebben we bereikt?

1. Leeftijd

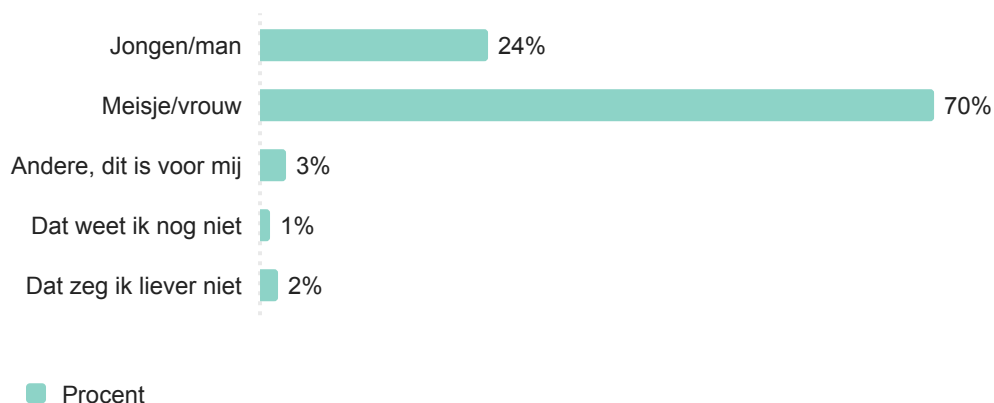
560 antwoorden

Met deze bevraging bereikten we vooral jongeren van 16 tot en met 23 jaar oud (70% van de respondenten). 9% van de respondenten is 12 tot 15 jaar oud. 21% van de respondenten is 24 jaar of ouder.

2. Gender - Ik ben een ...?

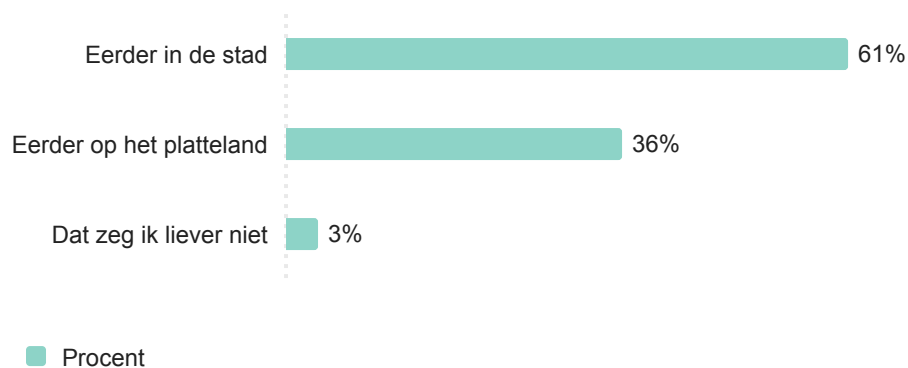
558 antwoorden

2. Andere: van de 13 jongeren die de optie 'andere' aanduiden, geven 6 jongeren aan dat ze non-binair zijn. 1 jongere geeft aan zich als agender te identificeren, 2 als genderqueer en 1 als genderfluid. De overige jongeren geven antwoorden die weinig te maken hebben met genderidentificatie ("leeuw", "gorilla", "helikopter").

3. Woonomgeving

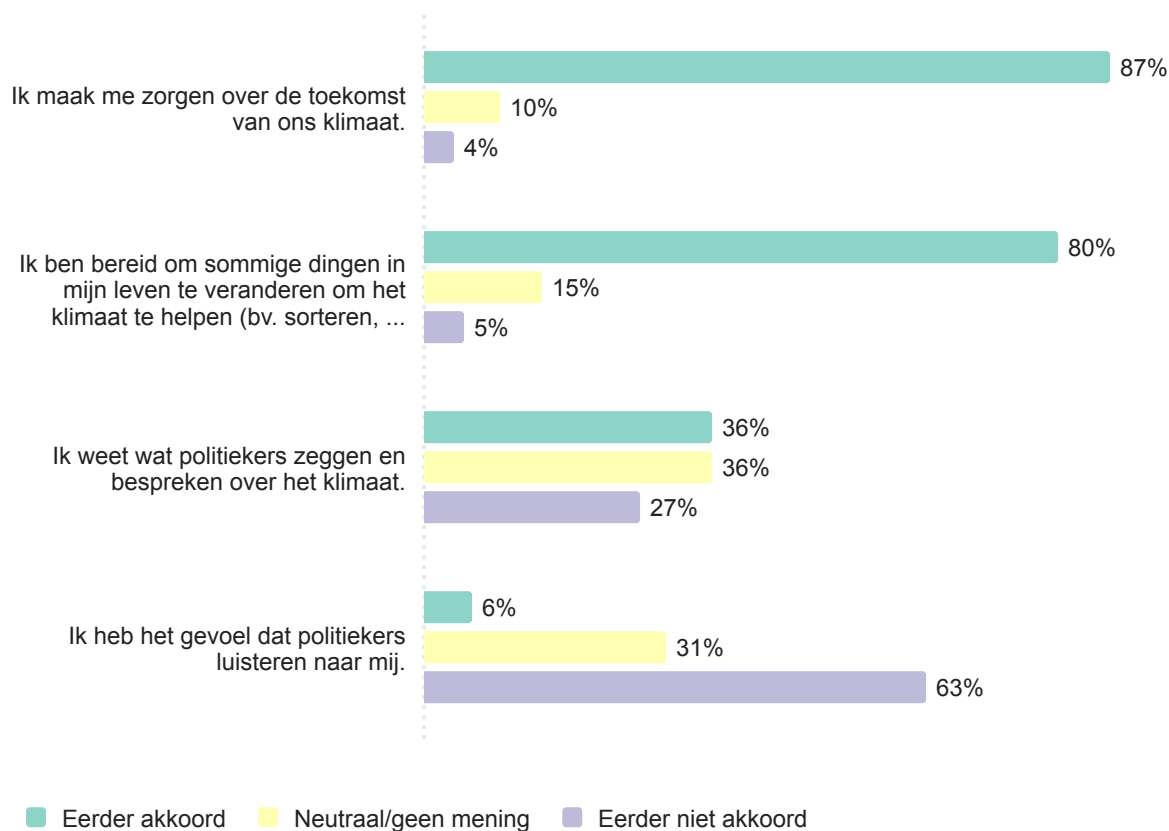
555 antwoorden

Hoe kijken jongeren naar de klimaatcrisis?

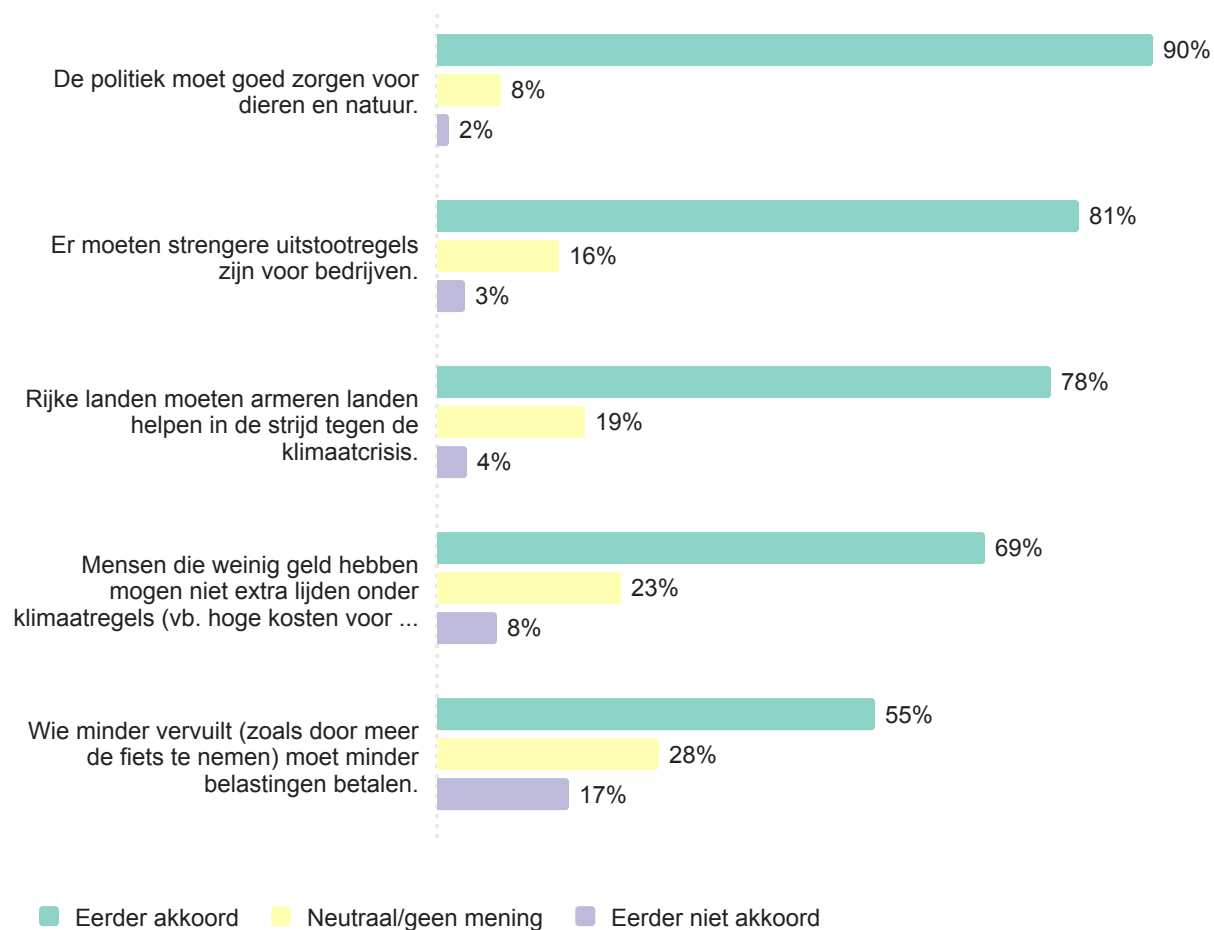
4. Hoe akkoord ben jij met volgende stellingen?

534 antwoorden

5. Wat vind jij van deze ideeën over het klimaatbeleid?

516 antwoorden

6. Als jij baas van het land was, wat zou je dan doen rond het klimaat? (Open vraag)

388 jongeren gaven antwoord op deze vraag.

Wat duidelijk bovendien in de antwoorden is dat veel jongeren willen dat er **strengere regels en sancties** zijn om het klimaat te beschermen.

- *“Koolstofaks voor consumenten, bedrijven incentives geven.”*
- *“Subsidies geven aan mensen die bewust weinig verbruiken.”*
- *“Strengere regels ipv. inspiratie voor het volk.”*

Verskillende jongeren nuanceren dat strengere regels niet ten koste mogen gaan van de meer kwetsbaren in onze samenleving.

- *“Duurzaam leven moet ook betaalbaar blijven voor mensen die het minder breed hebben.”*

Bij een aantal jongeren is er frustratie over **grote vervuilers en industrie**. Ze pleiten ervoor om grote bedrijven en industrieën veel strenger aan te pakken, bijvoorbeeld door limieten op uitstoot, regelgeving of belastingen.

- *“Strenger zijn op grote bedrijven in plaats van mensen te bekritisieren”*
- *“Meer focussen op beslissingen voor vervuiling van grote bedrijven of luchtvaart dan kleine regels met weinig impact voor de globale bevolking.”*

Enkele jongeren vinden dat er ook voor **individuele burgers** meer belastingen moeten zijn op vervuilende activiteiten en subsidies voor duurzame keuzes.

Sommige jongeren vinden daarbij dat het **beleid ambitieuzer** moet zijn, zowel in ons land als op Europees niveau. Enkele jongeren vinden dat mensen niet in staat zijn keuzes te maken die duurzaam zijn voor het klimaat, en er daarom regels nodig zijn. Op internationaal vlak noemen enkele jongeren dat het belangrijk is meer samen te werken, het klimaat als thema “serieus te nemen” en solidair te zijn ten aanzien van armere landen.

Verder formuleren jongeren acties rond specifieke thema's die verder in dit rapport uitgebreider aan bod komen.

Een eerste, veel voorkomend thema waar jongeren op zouden inzetten is **openbaar vervoer en duurzame mobiliteit**. Veel jongeren stellen voor om het openbaar vervoer goedkoper of zelfs gratis te maken. Sommigen willen ook betere verbindingen, bv. naar afgelegen gebieden en op alle tijdstippen van de dag. Daarnaast zijn er voorstellen om autoverkeer te beperken (bv. alleen nog voor hulpdiensten), en om meer fietsen of duurzame vervoerswijzen te stimuleren.

- *“Auto verboden behalve voor politie, ambulance en brandweer.”*
- *“Ik zou overal in België elektrische auto's verplichten daarbij subsidies uitgeven om te helpen als dat nodig is.”*
- *“Ik zou ervoor proberen te zorgen dat de trein gratis is en goed aansluit, zodat dit aangenaam is voor iedereen en mensen met de trein naar het werk gaan.”*

Jongeren willen dat de overheid **meer inzet op duurzame energiebronnen** zoals **windmolens en zonnepanelen**. Er wordt ook gesproken over Europese samenwerking in energiebeleid.

- *“Het windmolenpark in de Noordzee uitbreiden.”*
- *“Mensen helpen om energiebesparingen te maken door bv, gratis zonnepanelen.”*
- *“Energie-unie op Europees niveau.”*

Jongeren stellen ook voor om **bewuster te consumeren**. Verschillende jongeren willen iets doen aan **overconsumptie, verpakkingafval** (betere sortering, minder of herbruikbare verpakking, statiegeld) en **fast fashion**. Er wordt ook regelmatig verwezen naar **minder vlees eten** als klimaatmaatregel.

Tot slot formuleren enkele jongeren voorstellen om gedragsverandering te realiseren via onderwijs en sensibilisering. Sommige jongeren benadrukken het belang van **mensen stimuleren**, sensibiliseren en **alle neuzen in dezelfde richting krijgen**.

- *“Ook zo ik in het onderwijs een vak invoeren over het klimaat in de brede zin waarbij ook het economisch systeem en de invloed van geld op de planeet wordt uitgelegd.”*
- *“Ik zou een verplicht vak op school willen invoeren om jongeren meer bewust te maken van de situatie die zich nu voordoet en die zich gaat voordoen met de statistieken die er zijn. Ik zou mensen motiveren en vooral zorgen dat iedereen inziet hoe broodnodig het is om in actie te schieten en dat we dan als samenleving dezelfde visie hebben als het draait om klimaat en dus een leefbare wereld achter te laten voor de toekomstige generaties.”*

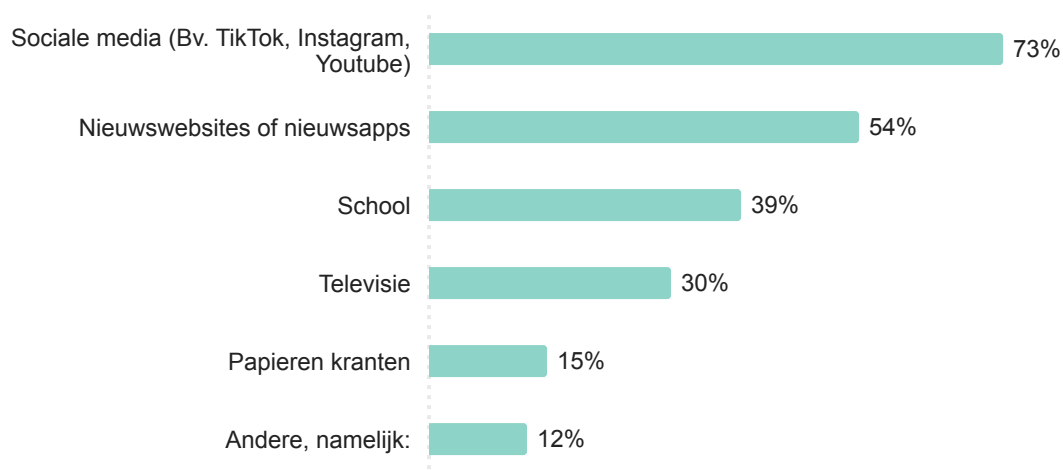
Verschillende jongeren nemen de tijd om deze vraag uitgebreid te beantwoorden. Ze pleiten hierbij vaak voor een systeemverandering die inzet op verschillende niveaus en zowel ons denken en handelen fundamenteel verandert:

- *“Zorgen dat de politiek effectief bezig is rond klimaat en niet alles laat aanslepen, maar vooral doen. Door enkel wat bomen te planten gaan we er niet raken, dit moet zeker gebeuren maar er moet veel meer gebeuren. Er moet een sterk beleid komen rond klimaat, waarbij grote bedrijven die veel broeikasgassen uitstoten hiervoor ook moeten betalen/ oprassen / hun eigen verbeteren. De kleine mens kan het niet veranderen... [...] . als er regels komen voor de industrie, waardoor er een hervorming is van de industrie, moeten wij ons ook aanpassen en hebben wij geen keuze hierin [...]. Zolang de politiek er niet voor zorgt dat fabrieken zich moeten aanpassen, gaan weinig mensen deze moeite doen want wij zijn gewoontedieren.”*
- *“Als ik baas van het land was, zou ik kiezen voor een eerlijk en haalbaar klimaatbeleid dat verder gaat dan symbolische maatregelen. Grote vervuilers moeten eerst hun verantwoordelijkheid nemen, terwijl gewone mensen ondersteund worden met betaalbare oplossingen zoals beter openbaar vervoer en hulp bij het isoleren van hun woning. Duurzaamheid moet geen luxe zijn, maar een recht voor iedereen. Daarnaast geloof ik sterk in de rol van onderwijs en jongerenparticipatie: we moeten kritisch durven nadenken én actief meebeslissen over de toekomst die vooral óns zal treffen.”*

Klimaatinformatie

7. Via welke kanalen krijg jij de meeste informatie over de klimaatcrisis binnen, zonder dat je er actief naar op zoek gaat? (Meerdere antwoorden mogelijk)

489 antwoorden

Percentage antwoorden

7. Andere: Bij de optie 'Andere' wordt veelal het eigen netwerk genoemd (vrienden en familie). Verder worden nieuwsbrieven of andere informatiekanalen genoemd van specifieke organisaties zoals JNM, Oxfam of WWF. Sommige jongeren noemen ook boeken, documentaires of podcasts die over het thema gaan. Enkele keren wordt verwezen naar de universiteit of wetenschappelijk onderzoek (papers, artikelen) genoemd.

8. Zoek je zelf info over de klimaatcrisis?

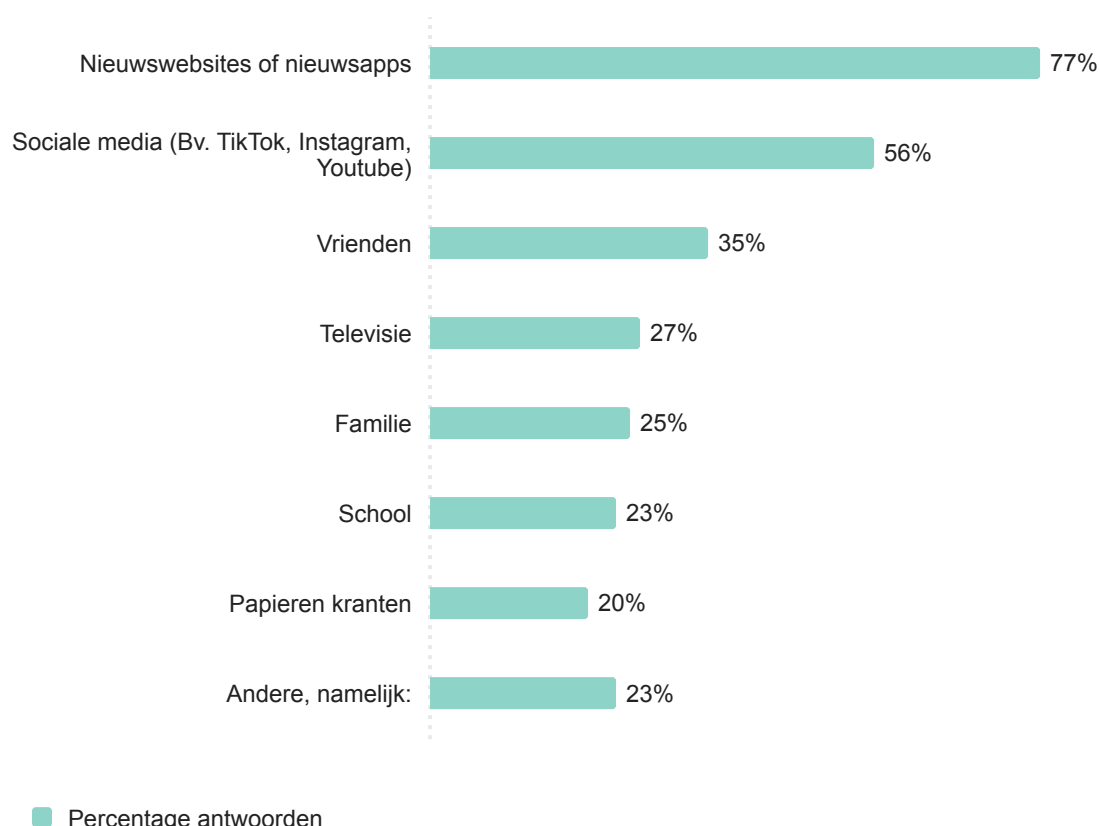
486 antwoorden

Procent

9. [Indien 'ja' op vraag 8] Via welke kanalen zoek je informatie over de klimaatcrisis? (Meerdere antwoorden mogelijk)

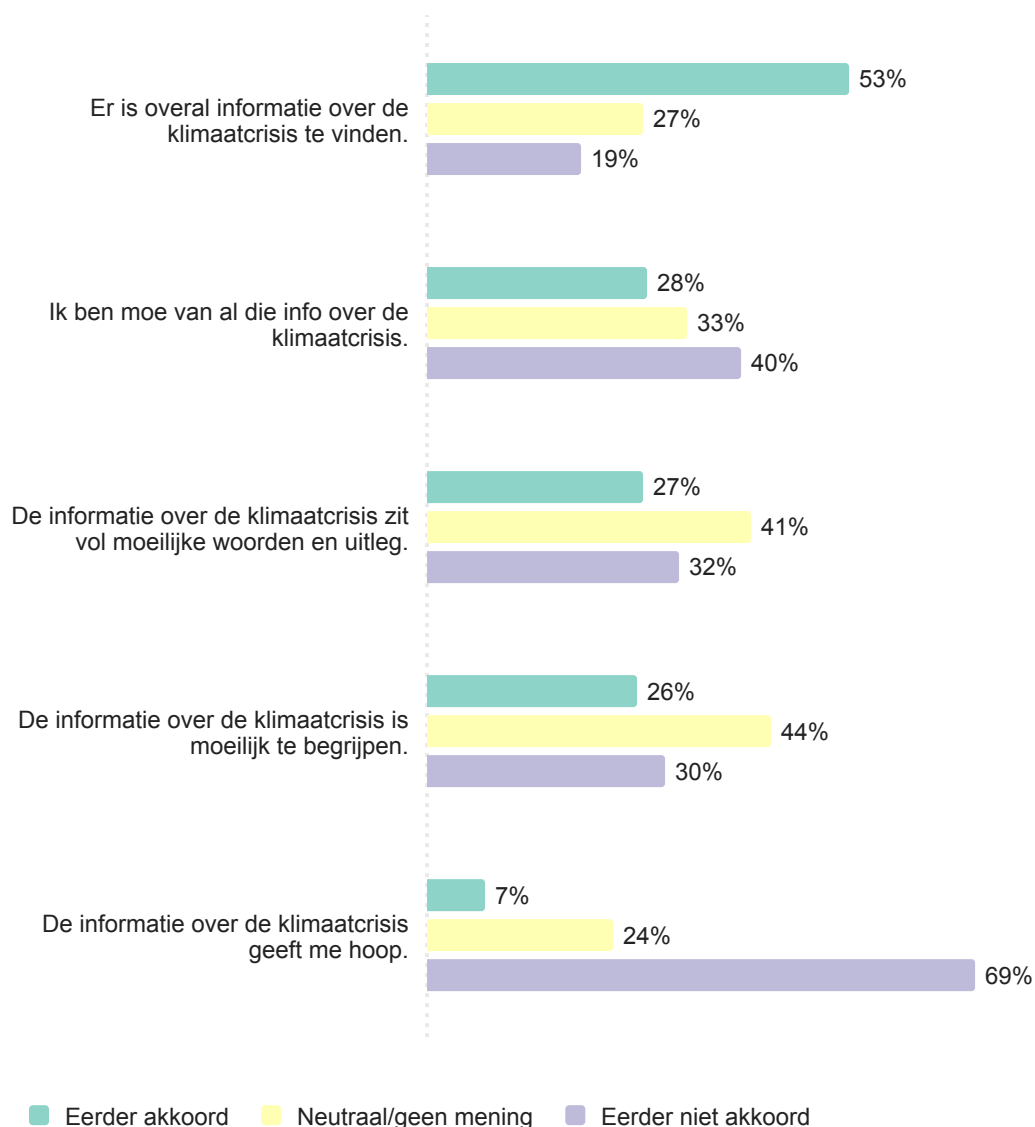
282 antwoorden

9. Andere: 66 jongeren verduidelijken wat ze onder 'Andere' begrijpen. Voor velen onder hen is dit internet in het algemeen. Enkelen verwijzen specifiek naar google, anderen naar ChatGPT. Verschillende jongeren gaan bewust op zoek naar wetenschappelijke publicaties. Ook zijn er jongeren die boeken, podcasts of artikelen (van gespecialiseerde organisaties) rond het thema raadplegen.

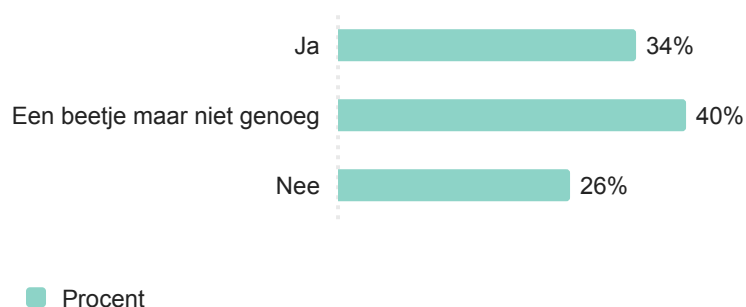
10. Wat vind jij van de informatie over de klimaatcrisis?

480 antwoorden

11. Vind je dat je goed geïnformeerd bent door je school/opleiding over de klimaatcrisis?

480 antwoorden

12. Welke info mis jij nog over de klimaatcrisis? (Open vraag)

283 jongeren gaven antwoord op deze vraag

Veel jongeren geven aan dat ze vooral info missen over **oplossingen** om de klimaatcrisis aan te pakken. Jongeren willen graag weten *wat ze zelf kunnen doen* om de klimaatcrisis op te lossen. Voor sommigen jongeren is dergelijke informatie belangrijk omdat ze een boodschap van hoop inhoudt.

- *“Energiezuiniger wonen en zo weg met ‘koop een drinkfles’ maar echt grotere aanbevelingen die je kan doen later in je volwassen leven om ECHT een verschil te maken.”*
- *“Nog manieren hoe IK als persoon kan helpen om de klimaatcrisis op te lossen.”*
- *“Oplossingen en motiverende boodschappen van hoop.”*
- *“Wat we zelf kunnen doen (naast vegetarisch zijn). Positieve info (niet alleen angst zaaien) dat zorgt voor moeheid.”*

Naast individuele oplossingen willen jongeren ook **transparantie** omtrent wat de **politiek** onderneemt om de klimaatcrisis aan te pakken. Dit gaat samen met een vraag naar informatie omtrent de beslissingen die het beleid neemt. Sommige jongeren hebben het gevoel dat beslissingen te veel achter “gesloten deuren” worden genomen.

- *“Ik snap nog niet hoe internationale akkoorden worden uitgevoerd en gecontroleerd worden of zij worden uitgevoerd.”*
- *“De COP-bijeenkomsten blijven nog veel te onbesproken. Wat regeringsleiders hier beslissen moet veel meer onder druk komen te staan door het grote publiek in plaats van zo goed als in het geheim te gaan onderhandelen zodat zelfs je eigen inwoners niet weten welke doelstellingen jouw land moet bereiken.”*
- *“Wat de politiek nu doet voor het klimaat, het lijkt dat de politiek nu weinig doet en het zou leuk zijn om daar meer info over te krijgen.”*

Een derde grote thema dat naar voor komt in de antwoorden is een vraag naar **inzicht** in de problematiek. Sommige jongeren willen diepgaande informatie die inzicht geeft in de **complexiteit van de problematiek** zoals de samenhang met bredere maatschappelijke systemen. Anderen vragen **vooral begrijpelijke informatie**.

- *“De verhoudingen van wat effectief het meest vervuilende is en vooral ook hoe allerlei zaken aan elkaar gelinkt zijn, zoals elektrische energie maar ook waar die vandaan komt uit welke landen enzv.”*
- *“Klimaatoplossingen zijn heel technisch. Ik mis een aantrekkelijke en makkelijke vorm om de ernst aan te kaarten, en die ook motiverend werkt voor mensen om mee te willen zijn (ipv moeheid).”*
- *“Het belangrijkste: in lessen wordt teveel gefocust op individuele klimaatschuld. In werkelijkheid moeten grote bedrijven verboden worden door hun uitstoot. Er zou ook veel meer info moeten zijn over de connectie tussen het klimaat en sociale ongelijkheid.”*

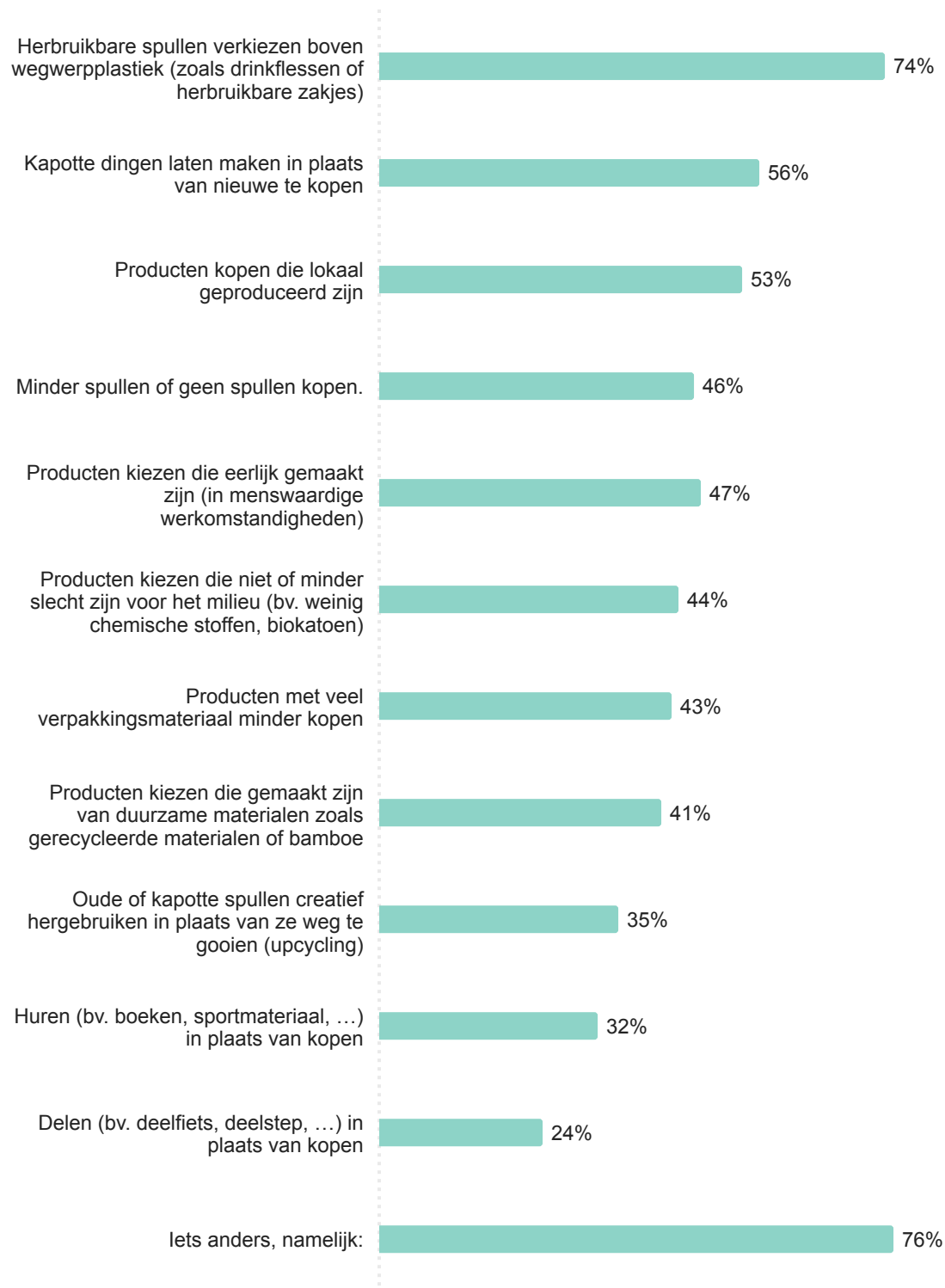
Verschillende jongeren vinden dat **onderwijs een belangrijke rol** kan spelen op vlak van informatieoverdracht. Zowel in het leerplichtonderwijs als hoger onderwijs vragen ze dat er meer les wordt gegeven over deze problematiek en dat linken worden gelegd met vakken die ze volgen.

- *“Ik denk om een eerste inzicht te verwerven het belangrijk is dat scholen kunnen aantonen hoe het nu echt gesteld is. Bv de opkomst van chatGPT: vele zien niet in hoe een groot probleem dit eigenlijk is voor ons klimaat. Over zoiets moet geïnformeerd worden.”*
- *“In de opleiding die ik volgde (ingenieurswetenschappen) zat geen enkel vak rond duurzaamheid, terwijl dit als ontwerpers van de toekomst net heel belangrijk is...”*

Duurzaam shoppen

13. Welke duurzame keuzes maak jij bij het gebruiken of kopen van spullen? (Meerdere antwoorden mogelijk)

472 antwoorden

Percentage antwoorden

13. Iets anders: 21 jongeren verduidelijken wat ze anders doen.

Hierbij komen antwoorden naar voor die aansluiten bij bovenstaande antwoordmogelijkheden.

- Afval verminderen door bijvoorbeeld verpakkingsvrij te shoppen
- Delen: *"lenen van andere mensen", "kledij doorgeven"*
- Spullen langer gebruiken of tweedehands verkopen

Daarnaast komen ook andere thema's naar voor:

- Voeding: meer plantaardig eten, voedselverspilling tegengaan
- Mobiliteit: niet reizen met het vliegtuig, openbaar vervoer gebruiken, elektrisch rijden
- Energie: minder verwarmen
- Natuur: *"biodiverse tuin"*
- Activisme (bv. *"supermarkten boycotten"*)

14. Wat houdt je tegen om (nog) duurzamere spullen te gebruiken? (Open vraag)

322 jongeren gaven antwoord op deze vraag

De grootste drempel die jongeren ervaren om (nog) duurzamer spullen te gebruiken is de prijs.

Daarnaast worden enkele **drempels** genoemd rond **tweedehands shoppen**: het vraagt wat meer moeite, er hangt een negatief imago rond en er is minder keuze.

- *"Ik hou niet van kleren dat al meerdere keren zijn gebruikt"*
- *"Meer tijd en energie om alles via Vinted of op 2dehands te zoeken."*

Ook worden enkele drempels rond **toegankelijkheid** genoemd:

- *"Soms is het makkelijker om niet duurzame dingen te kopen."*
- *"Weinig locaties in de buurt."*
- *"Niet weten hoe of waar."*
- *"De duidelijkheid waar je dit kan vinden of dat het echt zo is."*

Sommige jongeren stellen zich vragen bij **de kwaliteit van duurzamer spullengebruik**. Hier wordt niet bij gespecificeerd of dit bijvoorbeeld gaat over tweedehands producten of spullen die gedeeld worden.

- *"Meeste alternatieven zijn niet goed genoeg als een volwaardige vervanging."*

Enkele jongeren geven aan dat ze er gewoon niet aan denken of het **geen gewoonte** is.

- *"Persoonlijk heb ik het comfort in mijn manier van leven al gevonden, dus er verandering in brengen, zal niet makkelijk zijn."*
- *"Vooral de onoplettendheid die ik nu heb, ik let er niet zoveel op en ik vind het ook moeilijk om op te letten."*

Nog andere jongeren geven aan niet goed te weten wat ze kunnen doen of wat de impact is van hun keuzes.

- *"Het is niet evident om bij alle keuzes de klimaatimpact te kennen."*
- *"Soms weet je niet wat je nog meer kan doen."*

Enkele jongeren noemen de beperkte impact die dit heeft als drempel

- *“De beperkte impact van individuele keuzes op het klimaat, maar de grote impact op mijn levenswijze en genot.”*
- *“Het kleine verschil dat het maakt.”*

Een aantal jongeren noemen ook hun **ouders** (*“Niks, m’n ouders vinden dat gwn niet leuk.”*) en het **ruime online** aanbod als drempel.

15. Wat zou jou aanmoedigen om minder te kopen of (nog) duurzamer spullen te gebruiken (bv. meer tweedehands kopen, meer reparaties, meer lokale producten kopen ...)? (Open vraag)

299 jongeren gaven antwoord op deze vraag

Aansluitend bij voorgaande vraag geven heel wat jongeren aan dat het **goedkoper** maken van duurzame producten hen zou aanmoedigen om duurzamere spullen te gebruiken. Hierbij geven sommige jongeren ook aan dat ze zelfs vinden dat tweedehands producten soms te duur zijn.

- *“Goedkoper, bij de t2 betaal je al snel evenveel voor een tweedehands kledingstuk als een fastfashion kledingstuk”*
- *“Als ze goedkoper zijn ja, dan koop je spullen rapper. Maar dat gaat net niet met duurzame producten, die zullen altijd wat duurder zijn dan die van de Action. De reden dat zij do goedkoop zijn is dat ze niet duurzaam zijn.”*

Een tweede thema dat naar boven drijft is de **kwaliteit van producten**. Zoals uit het citaat hierboven blijkt geven enkele jongeren hierbij ook het spanningsveld aan met de prijs van producten. Wanneer jongeren aangeven dat de kwaliteit van producten hen zou stimuleren minder te kopen of duurzamer spullen te gebruiken, is het vaak onduidelijk over welke producten dit gaat.

- *“Betere kwaliteit van producten.”*
- *“Spullen van goede kwaliteit en dat het het geld waard is.”*
- *“Ik zou ook minder kopen als je duurzame producten kan kopen die lang mee gaan.”*

Verschillende jongeren geven aan dat een **ruimer of toegankelijker aanbod** hen zou stimuleren duurzamer te consumeren. Sommigen uiten een wens om dit aanbod te voorzien in het mainstream of reguliere aanbod in plaats van aparte winkels die zich richten op een duurzaam aanbod.

- *“Grotere markt aan opties.”*
- *“Een leuker aanbod.”*
- *“Beter tweedehands aanbod.”*
- *“Aanwezigere winkels en plaatsen waar dat mogelijk is.”*
- *“Als dit aanbod meer in de “grote” supermarkten zou liggen waar ik sowieso boodschappen doe (of dus als meer duurzame alternatieven niet enkel in de BioPlanet te vinden zijn maar ook op andere plekken).”*
- *“Laagdrempeliger zijn. Dichter in de buurt bijvoorbeeld of beter gecommuniceerd waar je het kan vinden. Plus meer transparante informatie over de oorsprong.”*
- *“Meer afvalvrije winkels in de buurt.”*

Verder geven heel wat jongeren aan dat ze de kennis ontbreken om dit zelf te doen of toegankelijke plekken missen waar spullen kunnen gerepareerd worden. Sommige spullen zijn ook minder ontworpen om gerepareerd te worden.

- *“Reparatie is moeilijk, omdat de samenleving ons daar niet op voorbereid. Heel wat spullen zijn bijna onmogelijk om te repareren, anderen zijn dan weer makkelijker maar niet als je er niets van weet. Ik zou niet weten waar te beginnen. Reparatie is vaak duurder dan het product opnieuw kopen.”*
- *“Het eenvoudiger maken om spullen zelf te herstellen, meer locaties waar je je materiaal kan laten herstellen, meer opleidingen hierrond.”*
- *“Meer en toegankelijke reparatieplekken hebben.”*

Andere jongeren geven dan weer aan dat meer **reclame, sensibilisering, influencing of nudging** hen zou aanmoedigen. Dit betekent voor sommigen ook minder reclame voor fast fashion.

- *“Als ik de gevolgen ervan weet. Kan ik me eraan aanpassen.”*
- *“Influencing op sociale media, dat het dus meer gepromoot wordt.”*
- *“Nudging vanuit de overheid.”*

Tot slot geven sommigen aan dat een **normalisering** van duurzame consumptie en spullengebruik hen zou helpen.

- *“Meer mensen het zien doen en vooral het normaliseren ervan.”*
- *“Wanneer de duurzame dingen cool en hip zijn.”*
- *“Dat duurzaamheid mainstream wordt (dat er meer duurzame opties zijn dan niet duurzame).”*
- *“Anderen die dat ook doen.”*

Mobiliteit

16. Wat zijn redenen om te kiezen voor duurzame vervoersmiddelen (wandelen, fietsen, openbaar vervoer)? (Meerdere antwoorden mogelijk)

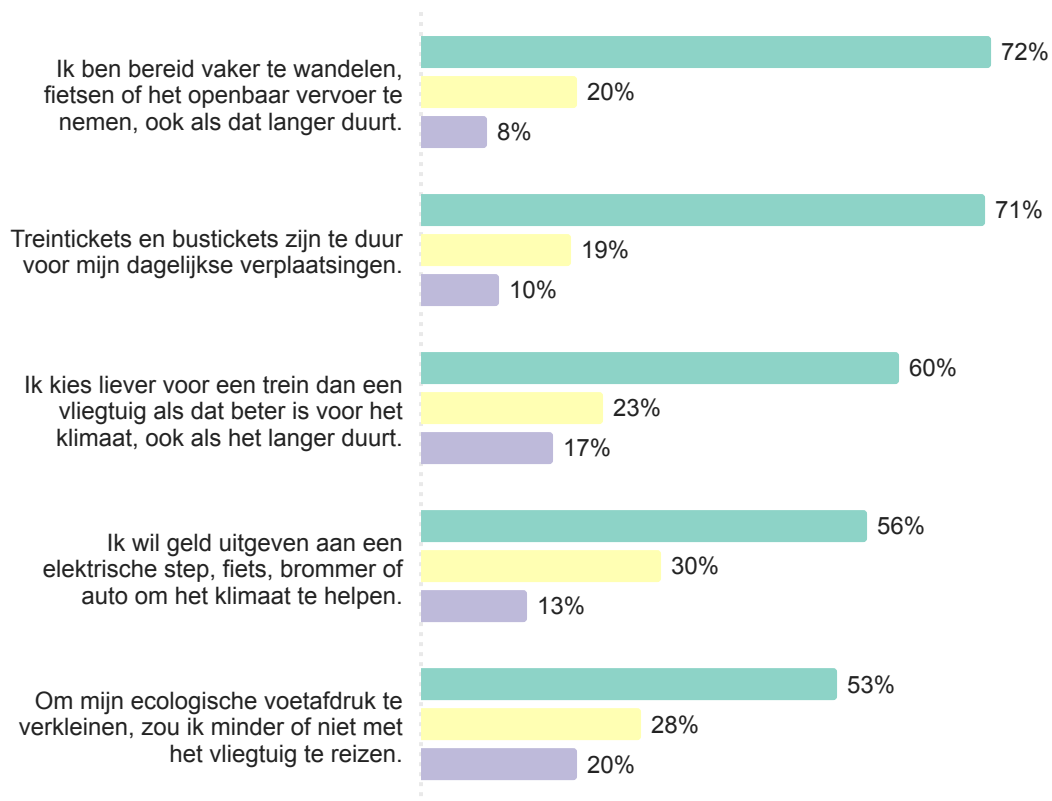
469 antwoorden

16. Andere: De twee voornaamste redenen die worden gegeven onder de optie 'Andere' zijn dat men geen auto of rijbewijs heeft en dat het gezonder of sportiever is om te wandelen of fietsen. Daarnaast worden nog een resem andere redenen opgegeven zoals het krijgen van een fietsvergoeding, het vermijden van files en parkeerkosten. onderweg kunnen gsm'en, noodzaak (bv. de trein nemen omdat het moet), dat het avontuurlijker is, of de gezelligheid van duurzame vervoersmiddelen: *"Het is mega tof om samen met vrienden te fietsen, de trein te nemen en zo echt avonturen mee te maken."*

17. Bereid & prijs - Hoe akkoord ben je met deze uitspraken

468 antwoorden

■ Eerder akkoord
 ■ Neutraal/geen mening
 ■ Eerder niet akkoord

18. Wat zou jij als politieker doen om ervoor te zorgen dat jongeren duurzamer reizen? (Open vraag)

349 jongeren gaven antwoord op deze vraag

De aanbeveling die opnieuw het meest wordt geformuleerd is om duurzaam reizen **goedkoper** te maken. Heel wat jongeren suggereren daarbij om het openbaar vervoer te maken of zelfs gratis. Enkele jongeren vinden dat verminderde tarieven niet enkel voor -18 jarigen zouden moeten gelden maar ook voor 'oudere' jongeren of bij uitbreiding iedereen.

- *“Het openbaar vervoer gratis maken, we kunnen zoveel geld steken in defensie en andere dingen maar als het gratis zou zijn zouden meer mensen het gebruiken en is het dus beter voor het milieu.”*
- *“De prijzen van het openbaar vervoer omlaag doen!! Als je geen abonnement of korting hebt, betaal je snel +€14 wanneer je ouder bent dan 26 jaar. Voor dan nog eens op een trein te zitten die je niet eens op tijd op je bestemming kan brengen, is dit schandalig duur...”*

Hierbij worden ook heel wat aanbevelingen gegeven om treinreizen **aantrekkelijker, en vooral goedkoper te maken, in vergelijking met vliegtuigreizen. Sommige jongeren pleiten in dit verband ook om vlieggreizen duurder te maken**, bv. door extra belastingen in te voeren.

- *“Treintickets goedkoper maken dan vliegtickets. Een trein nemen naar Duitsland of Frankrijk is vaak duurder dan met het vliegtuig gaan.”*
- *“Betere internationale treinverbindingen en goedkopere treinreizen.”*
- *“Als het over reizen binnen Europa gaat, vliegtuigmaatschappijen meer belasten voor vluchten binnen Europa en blijven investeren in het spoor. Zodat reizen met de trein niet de duurste optie is.”*

Een tweede thema dat duidelijk naar voor komt is een globale **verbetering van het openbaar vervoer**. Naast de prijs worden hierbij ook meer en efficiëntere verbindingen en minder vertragingen genoemd.

- *“Zorgen dat er minder gestaakt wordt zodat het openbaar vervoer betrouwbaarder wordt.”*
- *“Investeren in nmbs en de lijn want het is rampzalig (niet optijd, duur, geen vlotte verbindingen).”*
- *“Ervoor zorgen dat de goedkoopste en makkelijkste manier de meest duurzaamste manier is. Jongeren kijken nu eenmaal naar hun geld en de iets oudere garde (vanaf ze werken) kijken naar tijdsinvestering om op een plaats te raken. Als openbaar vervoer en goedkoop is en geen extra tijdsinvestering/ liefst tijdsbesparing gaan jongeren dit zeker nemen.”*
- *“Binnen België, amai ja het openbaar vervoer zal wel oké zijn als je van stad naar stad reist. Maar als je vanuit dorpen reist en misschien ook nog eens naar een ander drop gaat, is dat niet eens altijd mogelijk. Investeren in plaats van besparen op het openbaar vervoer zodat het een logische optie is! Prijs maakt voor jongeren, werkzoekende, jonge ouders, ... ook heel veel uit natuurlijk.”*

Een derde thema in de antwoorden is het inzetten op **reclame en sensibilisering** om duurzamere reismogelijkheden meer kenbaar en aantrekkelijk te maken, en jongeren te informeren over de impact van mobiliteit op het klimaat.

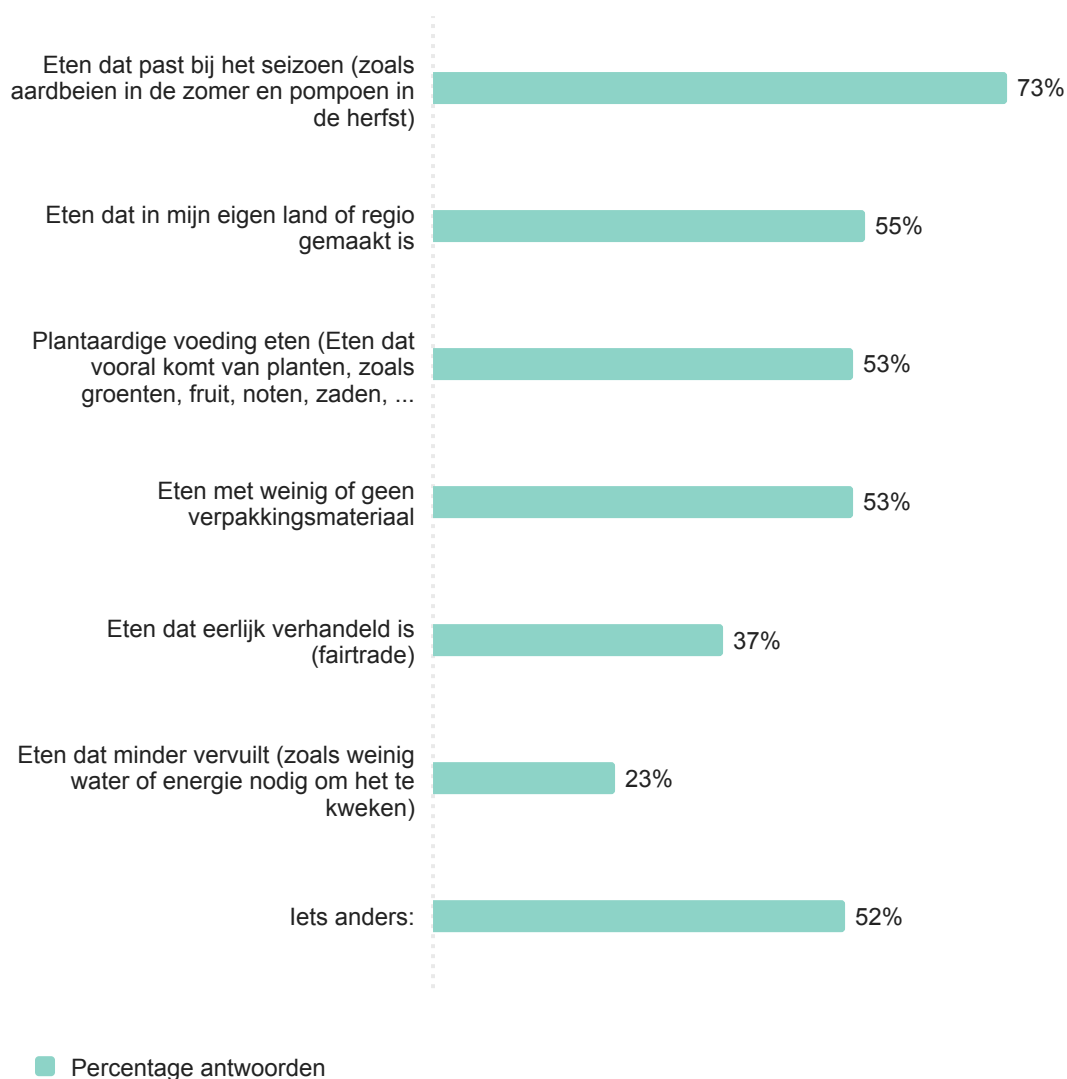
- *“Meer reclame/ informatie tot bij jongeren brengen bv sociale media.”*
- *“Campagnes met informatie over de impact van vervoer.”*

Tot slot raden jongeren aan in te zetten op betere en meer **fietsinfrastructuur**, meer en goedkopere **deelmogelijkheden, elektrische vervoersmogelijkheden** (bv. door meer laadpalen te plaatsen) en **lokaal toerisme**.

Voeding

19. Voeding Op welke manieren eet jij duurzaam? (Meerdere antwoorden mogelijk)

463 antwoorden

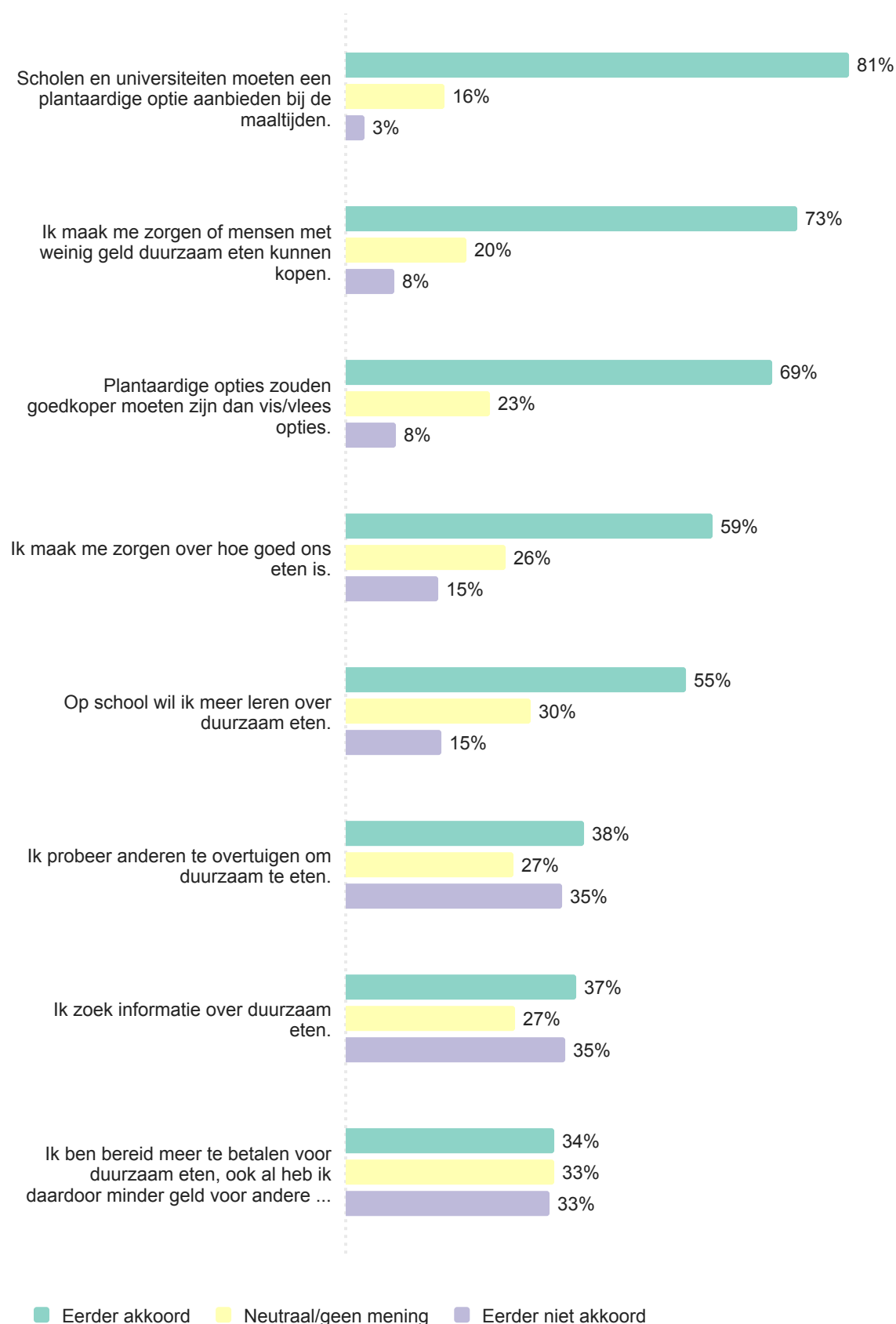

19. Iets anders: 21 respondenten verduidelijken wat ze bedoelen met iets anders:

- Minder dierlijke producten eten
- Zelfgekweekt voedsel eten
- Gebruik maken van initiatieven die voedselverspilling tegengaan (bv. To good to go)

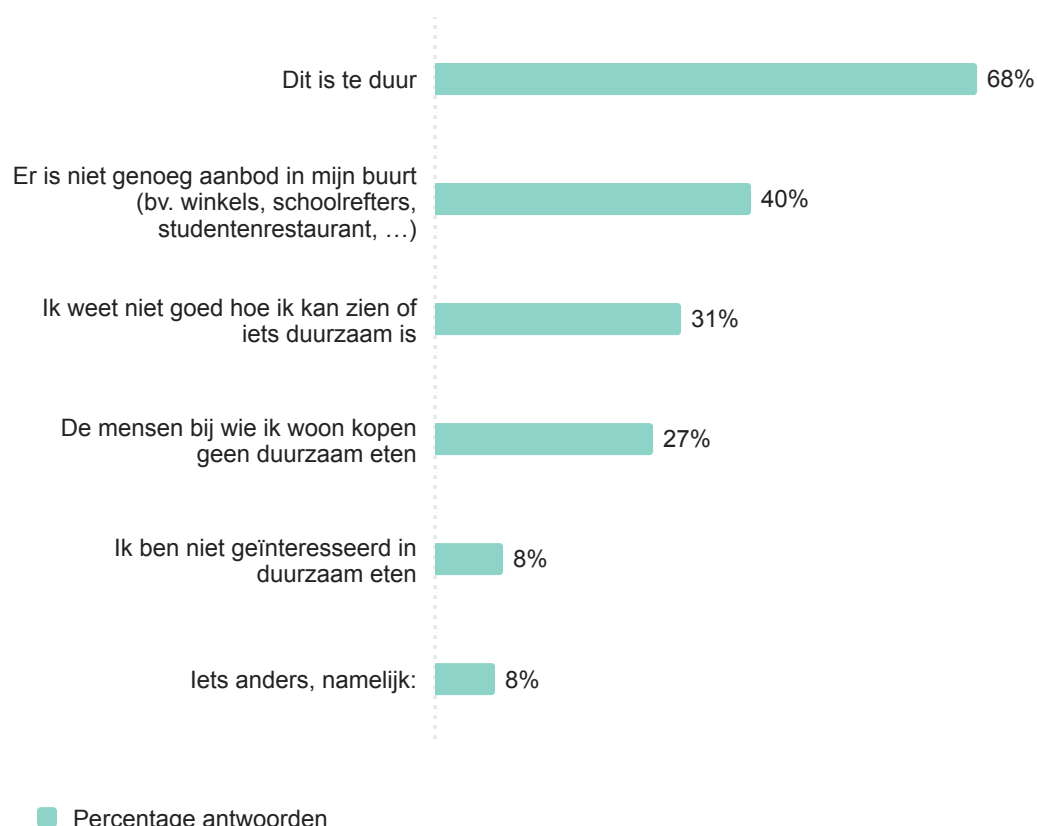
20. Hoe akkoord ben je met deze uitspraken

460 antwoorden

21. Drempels - Wat houdt jou tegen om duurzaam te eten (biologisch, weinig verpakking, ...)? (Meerdere antwoorden mogelijk)

459 antwoorden

21. Iets anders: 33 jongeren verduidelijken wat ze bedoelen met 'iets anders'. Enkele thema's komen naar voor:

- Verschillende jongeren geven aan dat niets hen tegenhoudt om duurzaam te eten.
- Gezondheidsredenen, allergieën en intoleranties.
 - *"Ik heb gezondheidsproblemen waardoor een plantaardig alternatief vaak niet genoeg voedingsstoffen bevat."*
- Keuze voor andere voedingsmiddelen die meer proteïnen of vitaminen bevatten
- Gemak
- Men vindt het niet lekker
- Beperkt aanbod (in (reguliere) winkels)
- Informatie
 - Teveel aan informatie: *"Er is te veel informatie, ik heb het gevoel dat alles wat ik eet slecht/onetisch/niet-ecologisch is voor iets."*
 - Gebrek aan informatie of inzicht: *"Het belang ervan is me nog niet duidelijk genoeg, concreet wat het verschil is. Er zijn ook veel soorten en het voelt makkelijker om 'zomaar' iets te nemen dat goedkoper is."*
- Kritische bedenking omtrent wat écht duurzaam is
 - *"Puur marketing, ik geloof er niet echt in."*

22. Wat zou jij als politiker doen om mensen duurzamer te laten eten? (Open vraag)

306 jongeren gaven antwoord op deze vraag

Net zoals bij het thema mobiliteit gaan de meeste aanbevelingen opnieuw over de betaalbaarheid van het aanbod. Heel wat jongeren zouden **prijzen van duurzame voedingsmiddelen goedkoper** maken. Enkele hebben hierbij bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen. Sommigen concretiseren het drukken van prijzen voor duurzame voeding met de aanbeveling om **duurzame, lokale, landbouw te subsidiëren**. Ook het belasten van minder duurzame voeding en in het bijzonder vlees, wordt genoemd.

- *“Zorgen ervoor dat duurzaam eten financieel dragelijker is (dit voor ook de Sociaal-economisch precare groepen)”*
- *“Dierlijke producten duurder maken en plantaardige goedkoper.”*
- *“Ik zou de subsidies voor intensieve veeteelt afschaffen en dat geld naar kleinere boerderijen laten gaan, die diervriendelijker en milieuvriendelijker zijn. Dan wordt hun aanbod goedkoper en gaan mensen automatisch die duurzamere producten kopen.”*

Enkele jongeren pleiten concreet voor duidelijke **labels** die mensen informeren over de duurzaamheid van producten.

Opnieuw zien we ook het thema **informatie, sensibilisering, reclame, normalisering en influencing** opduiken als aanbeveling.

- *“Meer reclame erover maken.”*
- *“Eerst en vooral ook mensen al informeren wat het net is en hoe je het kan herkennen.”*
- *“Nogmaals de taboe errond verbreken.”*
- *“Investeren in lekkere opties en het normaliseren (geen big deal van maken dat je vegan bent door bv pasta pesto aan te bieden en ni een extra vegan optie).”*

Enkele respondenten zien ook weer een belangrijke rol weggelegd voor **scholen**. Niet enkel om jongeren inzicht te geven in de duurzame voeding maar ook om kinderen en jongeren kennis te laten maken met duurzame voeding via schoolmaaltijden.

- *“Op scholen geen vleesopties aanbieden (of toch maar 1 keer ipv veggiedag vleesdag) en ervoor zorgen dat kinderen in de lagere school bijvoorbeeld meer over planten en eten leren.”*
- *“Op school leerlingen meer informeren over de gevaren van vlees eten voor het klimaat bijvoorbeeld en het meer in de kijker zetten van vegetarische alternatieven.”*

Sommige jongeren vinden dat er **strengere regels** of zelfs **verplichtingen** nodig zijn.

- *“Wetten forceren.”*
- *“Strengere maatregelen treffen als het gaat om al dat eten dat niet duurzaam is bij de import.”*
- *“Een duurzame afdeling per supermarkt te verplichten. En die producten aanzienlijk goedkoper maken/niet taxeren.”*
- *“Verbod op reclame voor ongezonde voeding en bewaarmiddelen in voeding om mensen verser te laten eten, nog meer inzetten op (gezonde) plantaardige alternatieven.”*

Verder pleiten ook enkelen om voedselverspilling tegen te gaan. Ook het standaard aanbieden van vegetarische of plantaardige alternatieven restaurants, scholen en openbare instellingen wordt genoemd. Een belangrijke voorwaarde voor sommigen is dat deze ook lekker zijn.

Opnieuw nemen enkele jongeren grondig de tijd om hun visie neer te pennen en aanbevelingen te voorzien op meerdere niveaus:

- *“De promotie en subsidiëring van niet-duurzame producten afbouwen. Landbouwers financieel en inhoudelijk ondersteunen bij de overgang naar andere productie. Subsidies voorzien om plantaardig eten goedkoper te maken dan vlees/vis. Educatie op scholen omtrent duurzaam en gezond eten versterken. Duurzame maaltijden op scholen voorzien. Dit alles in samenwerking met diverse gemeenschappen en (hun) verenigingen in de samenleving.”*
- *“Als politieker zou ik ervoor zorgen dat duurzaam eten de gemakkelijkste en goedkoopste keuze wordt, niet de moeilijkste. Ik zou btw op groenten en fruit verlagen naar 0%, en lokale, seizoensgebonden producten actief promoten via korte ketens en boerenmarkten. Tegelijk zou ik subsidies voor intensieve veeteelt en ultrabewerkt voedsel afbouwen, zodat de prijzen eerlijker worden. Op scholen en in openbare instellingen zou ik standaard plantaardige maaltijden aanbieden, met vlees als optie – niet omgekeerd. Daarnaast zou ik investeren in educatie over voeding: van kooklessen tot bewustwording over voedselverspilling. Mensen willen vaak wel duurzamer eten, maar ze hebben tijd, kennis of geld nodig om het ook echt te doen. Daar moet beleid op inspelen.”*

4. Conclusie

De Vlaamse Jeugdraad wil weten wat jongeren denken over het klimaat en hoe ze vinden dat het beleid hier de komende jaren op kan inspelen. Daarom werd een online leefwereldbevraging verspreid onder jongeren tussen 11 en 30 jaar. Een 500-tal jongeren deelde hun mening en ervaringen over de klimaatcrisis, klimaatinformatie, duurzaam shoppen, mobiliteit en voeding.

Klimaatbewustzijn en engagement

De overgrote meerderheid van jongeren (87%) die deelnam aan de leefwereldbevraging over het klimaat, maakt zich zorgen over de toekomst van het klimaat. Deze gegevens bevestigen eerder onderzoek dat aantoonde dat jongeren zich zorgen maken over het klimaat^{1,2,3} en zelfs klimaatangst ervaren⁴.

Dit bewustzijn vertaalt zich in een sterke bereidheid tot actie: 80% van de deelnemende jongeren is bereid hun levensstijl aan te passen om bij te dragen aan de aanpak van de klimaatcrisis. Jongeren tonen zich dus duidelijk geëngageerd rond dit thema. Toch blijkt uit eerder onderzoek dat mensen tussen 16 en 35 jaar over het algemeen minder tevreden zijn over de eigen initiatieven die ze nemen om klimaatverandering tegen te gaan⁵.

Politiek vertrouwen en verwachtingen

Ondanks hun engagement, voelt 63% van de jongeren zich niet gehoord door politici. 31% heeft geen mening rond de vraag of ze zich gehoord voelen. Slechts 6% van de jongeren geeft aan zich gehoord te voelen. Deze bevinding bevestigt eerdere resultaten uit de Touristenbevraging, waaruit bleek dat kinderen en jongeren het gevoel hebben te weinig invloed te hebben op het klimaatbeleid⁶. Toch leeft onder de deelnemers aan deze bevraging een breed gedragen overtuiging dat de politiek een centrale rol moet spelen in de bescherming van dieren en natuur: 90% vindt dat politici hierin een grote verantwoordelijkheid dragen.

Tegelijk voelt slechts iets meer dan een derde zich goed geïnformeerd over wat politici zeggen en beslissen over het klimaat. Ze vragen meer transparantie: wat wordt er beslist op nationaal en internationaal niveau, en hoe worden die beslissingen uitgevoerd? Ze hebben het gevoel dat politieke keuzes en internationale akkoorden vaak te weinig zichtbaar of begrijpelijk zijn voor het brede publiek, inclusief voor jongeren.

Het Kinderrechtencommissariaat onderstreepte eerder dat kinderen en jongeren inzicht moeten krijgen in het beleid rond milieu en klimaat. Daarbij is het belangrijk dat alle maatschappelijke groepen betrokken worden en dat het debat niet alleen aan 'specialisten' wordt overgelaten⁷. Uit de analyse van antwoorden blijkt dat jongeren niet enkel informatie en inspraak wensen, maar ook verantwoording: ze willen weten wat er beslist wordt, hoe dat gebeurt en welke impact dat heeft.

Jongeren pleiten ook voor meer structurele maatregelen. Zo vindt 81% dat bedrijven strengere klimaatregels opgelegd moeten krijgen, en meent 78% dat rijke landen solidair moeten zijn met armere landen in de strijd tegen klimaatverandering. Over maatregelen op individueel niveau zijn de meningen meer verdeeld: 55% vindt dat wie minder vervuult ook minder belastingen zou moeten betalen. Tegelijk benadrukt 69% dat klimaatmaatregelen geen negatieve impact mogen hebben op kwetsbare gezinnen.

¹ De Ambrassade (2023). *Onderzoeksrapport Waddist: Wat denken jongeren over het klimaat?*. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/onderzoeksrapport-waddist-wat-denken-jongeren-over-het-klimaat>

² 't Is aan u! (2024). *Thema 4: Klimaat*. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://bevraging.tisaanu.be/#4-klimaat>

³ Federale overheidsdienst Volksgezondheid, veiligheid van de voedselketen en leefmilieu (2022). *Klimaatenquête 5de editie – najaar 2021. Eindrapport mei 2022*. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://klimaat.be/doc/klimaatenuquete-2021-rapport.pdf>

⁴ Hickman, C., Marks, E., Pihkala, P., Clayton, S., Lewandowski, R. E., Mayall, E. E., Wray, B., Mellor, C., & van Susteren, L. (2021). Climate anxiety in children and young people and their beliefs about government responses to climate change: A global survey. *The Lancet Planetary Health*, 5, e863–e873. [https://doi.org/10.1016/S2542-5196\(21\)00278-3](https://doi.org/10.1016/S2542-5196(21)00278-3)

⁵ Federale overheidsdienst Volksgezondheid, veiligheid van de voedselketen en leefmilieu (2022). *Klimaatenquête 5de editie – najaar 2021. Eindrapport mei 2022*. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://klimaat.be/doc/klimaatenuquete-2021-rapport.pdf>

⁶ Vlaamse Jeugdraad (2023). *Rapport: De toeristen*. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://vlaamsejeugdraad.be/storage/files/7df0f94c-072c-49fc-a2d3-16cad7daa6bc/rapport-de-touristen.pdf>

⁷ Kinderrechtencoalitie (2023). *Advies: Klimaatcrisis vanuit kinderrechtenperspectief*. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van https://www.kinderrechten.be/sites/default/files/2023-03/Advies_2022_2023_10_Klimaatcrisis_vanuit_kinderrechtenperspectief.pdf

Uit de open antwoorden blijkt dat jongeren vooral nood hebben aan daadkrachtig klimaatbeleid, met duidelijke en afdwingbare regels. Ze vragen strengere wetgeving en sancties voor bedrijven met hoge uitstoot, en willen dat vervuilende keuzes zwaarder belast worden terwijl duurzame alternatieven financieel ondersteund worden. Daarbij klinkt ook de roep om sociale rechtvaardigheid: jongeren willen vermijden dat kwetsbare groepen de dupe worden van klimaatmaatregelen. Thema's als betaalbaar openbaar vervoer, investeren in hernieuwbare energie en sensibilisering via onderwijs keren vaak terug wanneer we jongeren vragen wat ze zouden doen mochten ze de baas zijn van het land. Verschillende jongeren formuleren daarbij een brede, structurele visie op klimaatbeleid, waarbij systeemverandering noodzakelijk wordt geacht om echte impact te maken.

Klimaatinformatie en -educatie

Als jongeren zelf het beleid mochten bepalen, zouden ze sterk inzetten op betere verspreiding van klimaatinformatie. Informatie bereikt hen momenteel vooral via sociale media (73%), gevolgd door nieuwswebsites en -apps (54%). Onderwijs speelt een bescheidener rol: 39% geeft aan op school informatie te krijgen over het klimaat. Iets meer dan de meerderheid (58%) zoekt zelf actief informatie op, voornamelijk via nieuwswebsites en sociale media. Wetenschappelijke publicaties of podcasts worden eerder door een minderheid geraadpleegd. Deze bevindingen echoën de eerdere bevinding uit de touristenbevraging (2020) over het belang van verschillende kanalen bij het verspreiden van klimaatinformatie⁸.

Toch heerst er onzekerheid over de volledigheid en betrouwbaarheid van de ontvangen informatie. Slechts 34% voelt zich goed geïnformeerd over de klimaatproblematiek. Er zijn verschillen in hoe jongeren de begrijpelijkheid en toegankelijkheid van informatie ervaren, wat wijst op uiteenlopende noden en voorkennis. Uit de klimaatenquête (2021) bleek eerder dat respondenten tussen 16 tot 35 jaar minder goed de door klimaatverandering veroorzaakte fenomenen kennen en vaker een foutief antwoord geven dan oudere respondenten⁹.

Uit open antwoorden blijkt dat jongeren niet alleen méér, maar vooral betere informatie wensen. Ze vragen meer inzicht in *wat ze zelf kunnen doen* om bij te dragen aan de oplossing van de klimaatcrisis. Net als in de Touristenbevraging¹⁰, geven ze aan nood te hebben aan positieve, motiverende informatie die hen hoop geeft in plaats van moedeloos maakt.

Ook willen verschillende jongeren inzicht in de complexiteit van de klimaatproblematiek. Ze willen leren hoe domeinen zoals industrie, energie, voeding en ongelijkheid met elkaar verbonden zijn en bijdragen aan de klimaatcrisis. Tegelijk geven enkele jongeren aan dat klimaatinfo vaak technisch en moeilijk toegankelijk is. Ze vragen dat complexe thema's helder en aantrekkelijk worden gepresenteerd. Deze resultaten echoën de klimaatcommunicatiestrategie die eerder werd beschreven door de Vlaamse Jeugdraad en Forum des Jeunes¹¹.

In die context wijzen jongeren nadrukkelijk naar het onderwijs als hefboom. Zowel in het leerplichtonderwijs als in het hoger onderwijs is er volgens hen een belangrijke rol weggelegd voor klimaateducatie. Een systematische internationale overzichtsstudie¹² over klimaateducatie wijst op de nood aan participatieve, interdisciplinaire, creatieve en gedragsgerichte onderwijsmethoden. De onderzoekers van deze studie roepen op om een onderwijsaanpak te ontwikkelen die jongeren in staat stelt te reageren op de wetenschappelijke, sociale, ethische en politieke complexiteit van klimaatverandering.

Duurzaam consumptiegedrag

Jongeren geven vaak aan duurzame keuzes te maken in hun consumptiegedrag. Zo kiest 74% voor herbruikbare producten boven wegwerpplastic, laat 56% liever iets herstellen dan iets nieuws te kopen, en let

⁸ Vlaamse Jeugdraad (2023). *Rapport: De toeristen*. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://vlaamsejeugdraad.be/storage/files/7df0f94c-072c-49fc-a2d3-16cad7daa6bc/rapport-de-touristen.pdf>

⁹ Federale overheidsdienst Volksgezondheid, veiligheid van de voedselketen en leefmilieu (2022). *Klimaatenquête 5de editie – najaar 2021. Eindrapport mei 2022*. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://klimaat.be/doc/klimaatenuquete-2021-rapport.pdf>

¹⁰ Idem voetnoot 13

¹¹ Vlaamse Jeugdraad. (2023). *De strijd voor het klimaat begint met goede communicatie*. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://vlaamsejeugdraad.be/nl/nieuws/de-strijd-voor-het-klimaat-begint-met-goede-communicatie>

¹² Rousell, D., & Cutter-Mackenzie-Knowles, A. (2020). A systematic review of climate change education: Giving children and young people a 'voice' and a 'hand' in redressing climate change. *Children's Geographies*, 18(2), 191–208. <https://doi.org/10.1080/14733285.2020.1726397>

ongeveer de helft op lokale productie (53%) en ethische of milieuvriendelijke productieomstandigheden (47% en 44%). Delen (24%), huren (32%) of upcyclen (35%) zijn minder ingeburgerd. Net iets minder dan de helft (46%) geeft aan bewust minder of geen spullen te kopen.

Toch stoten jongeren op verschillende drempels om duurzamer te consumeren. De belangrijkste is de prijs: duurzame producten worden vaak als duurder ervaren dan producten uit de reguliere handel. Ook bij tweedehands shoppen ervaren jongeren obstakels zoals beperkte keuze, negatieve percepties en de investering van meer tijd of moeite. Bovendien zijn duurzame producten volgens hen niet altijd beschikbaar of herkenbaar in het winkelaanbod. Dit druist in tegen het recht op een adequate levensstandaard (artikel 27 Kinderrechtenverdrag, artikel 11 International verdrag economische en sociale rechten) dat impliceert dat duurzame keuzes haalbaar en betaalbaar moeten zijn voor iedereen¹³.

Sommige jongeren twifelen aan de kwaliteit of directe impact van duurzame producten of alternatieven. Voor anderen speelt eerder gewoonte of gemak een rol: ze denken er niet aan of vinden het moeilijk om hun gedrag aan te passen. Ouders worden soms genoemd als belemmerende factor, net als het overweldigende aanbod van niet-duurzame producten online.

Toch zien jongeren ook kansen. Het goedkoper maken van duurzame producten, ook tweedehands, staat bovenaan. Ook betere kwaliteit en langere levensduur van producten kunnen hen overtuigen om minder of bewuster te kopen. Een ruimer, aantrekkelijker en laagdrempeliger aanbod, bij voorkeur in gewone supermarkten en winkels, zou voor velen een belangrijke stimulans zijn.

Daarnaast geven jongeren aan dat meer mogelijkheden om spullen te laten of zelf te leren herstellen hen zouden helpen. Ze vragen om toegankelijke reparatieplekken en vaardigheden, en stellen vast dat veel producten vandaag niet ontworpen zijn om te herstellen.

Verder zien ze bewustmaking als essentieel: via reclame, influencers of nudging kunnen duurzame keuzes gestimuleerd worden. Dit sluit aan bij eerdere cijfers uit 2018: 60% van de jongeren vindt dat ons koopgedrag bijgestuurd moet worden richting duurzame alternatieven¹⁴. Hieraan gerelateerd pikken we in de antwoorden ook een verlangen naar normalisering van duurzaam gedrag op: als duurzaamheid de standaard wordt in plaats van de uitzondering en het zelfs “cool” wordt, zouden meer jongeren duurzame keuzes maken.

Mobiliteit

Uit de 't is aan u bevraging (2023) blijkt dat jongeren mobiliteit zien als een belangrijk middel om een positieve impact te kunnen uitoefenen op het klimaat¹⁵. Eerder bleek ook uit de Touristenbevraging¹⁶ dat mobiliteit belangrijk is voor jongeren omdat het hun vrijheid en sociaal leven beïnvloedt.

Duurzame mobiliteitskeuzes worden vooral gemaakt vanuit milieubewustzijn (72%), maar ook de lagere kostprijs (65%) en gebruiksgemak (58%) spelen een rol. Slechts 21% kiest voor duurzame mobiliteit omwille van externe druk. Als het gaat over toekomstig gedrag, geven jongeren aan meer te willen wandelen, fietsen of het openbaar vervoer te gebruiken, zelfs als dat meer tijd vraagt (72%). 60% is bereid de trein boven het vliegtuig te kiezen, ook als dat langer duurt. Iets meer dan de helft (56%) is bereid te investeren in elektrisch vervoer, terwijl 53% bereid is minder of zelfs niet meer te vliegen. Toch vormt de prijs een belangrijke drempel: 71% vindt trein- of bustickets te duur voor dagelijkse verplaatsingen.

In de aanbevelingen die jongeren formuleren over duurzame mobiliteit, gaat de meerderheid over de prijs. Jongeren vragen om goedkoper of zelfs gratis openbaar vervoer. Ze willen dat kortingen niet beperkt blijven tot -18-jarigen. Vooral internationale treinreizen worden als te duur ervaren in vergelijking met vlieguren.

¹³ Kinderrechten.nl (2021). General Comment nr. 26: Kinderrechten en milieu, met bijzondere aandacht voor klimaatverandering en de impact op de levens van kinderen. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://www.kinderrechten.nl/general-comment-nr-26-kinderrechten-milieu-klimaatverandering/#:~:text=General%20Comment%20nr.-,26%3A%20over%20kinderrechten%20en%20milieu%2C%20met%20bijzondere%20aandacht%20voor%20klimaatverandering,op%20de%20levens%20van%20kinderen>

¹⁴ Vlaamse Jeugdraad (2019). Duurzaam leven: Advies over een duurzame toekomst voor jongeren. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://vlaamsejeugdraad.be/nl/adviezen/duurzaam-leven>

¹⁵ 't Is aan u! (2024). Thema 5: Mobiliteit. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://bevraging.tisaanu.be/#5-mobiliteit>

¹⁶ Vlaamse Jeugdraad (2023). Rapport: De toeristen. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://vlaamsejeugdraad.be/storage/files/7df0f94c-072c-49fc-a2d3-16cad7daa6bc/rapport-de-touristen.pdf>

Sommigen pleiten ervoor om treinverkeer financieel aantrekkelijker en vliegtuigreizen net onaantrekkelijker te maken.

Ook de kwaliteit en betrouwbaarheid van openbaar vervoer is een aandachtspunt. Jongeren vragen betere verbindingen, minder vertragingen en een ruimer aanbod in landelijke gebieden. Duurzame mobiliteit moet een haalbare en logische keuze zijn, zowel qua tijd als kost.

Jongeren doen ook concrete suggesties: zo vragen ze om betere fietsinfrastructuur, meer toegankelijke en betaalbare deelsystemen (zoals deelsteps en -auto's), stimulansen voor elektrisch vervoer (zoals laadpalen) én meer aandacht voor lokaal toerisme als duurzaam alternatief voor verre reizen.

Tot slot zien jongeren een rol weggelegd voor bewustmaking en communicatie omtrent duurzame mobiliteit. Campagnes op sociale media of andere kanalen zouden jongeren beter kunnen informeren over de klimaatimpact van hun mobiliteitskeuzes en duurzamere opties zichtbaarder maken.

Duurzame voeding

Ook op vlak van voeding maken jongeren duurzame keuzes. 73% eet seizoensgebonden, 55% kiest lokaal geproduceerd voedsel, en iets meer dan de helft let op plantaardige opties (53%) en minder verpakking (53%). Minder aandacht is er voor fairtradeproducten (37%) of voeding met lage milieu-impact (23%).

Tegelijk maken jongeren zich zorgen over de gezonde voedingswaarde van hun voeding (59%) en de betaalbaarheid van duurzame voeding voor mensen met een beperkt budget (73%).

Er zijn ook obstakels: 68% vindt duurzame voeding te duur, 40% ervaart een beperkt aanbod, en 31% vindt het moeilijk te beoordelen of een product duurzaam is. Ook de gezinscontext speelt mee: voor 27% is het moeilijk om duurzaam te eten omdat huisgenoten dit niet doen. Er is dus nood aan toegankelijke, duidelijke en betaalbare alternatieven, ondersteund door duidelijke labels en bewustmaking.

Betaalbaarheid staat centraal in hun aanbevelingen: duurzame voeding moet goedkoper worden, met bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen. 69% vindt dat plantaardige opties goedkoper moeten zijn dan dierlijke. Ze pleiten voor subsidies voor lokale, duurzame landbouw en voor belastingen op minder duurzame producten, zoals vlees.

Scholen spelen hierin een sleutelrol. Iets meer dan de helft (55%) wil op school meer leren over duurzame voeding. De overgrote meerderheid (81%) vindt dat er altijd een plantaardige optie moet zijn in scholen en universiteiten.

In hun aanbevelingen benadrukken jongeren opnieuw het belang van informatie, sensibilisering en normalisering. Ze willen voorlichting, reclame en educatie over duurzame voeding. Daarnaast willen ze duidelijke, betrouwbare labels om de duurzaamheid van producten beter te kunnen inschatten. Dit sluit aan bij kinderen hun recht op gezondheid en voeding (Kinderrechtenverdrag art. 24 en 27) en informatie (artikel 17 Kinderrechtenverdrag).

Slot

In deze bevraging lieten ruim 500 jongeren hun stem horen over het klimaat. Tegelijk erkennen we dat dit geen representatief beeld geeft van alle kinderen en jongeren: vooral jongeren onder de 15 jaar en jongens zijn ondervertegenwoordigd. Niet alle stemmen zijn hiermee gevat.

Onderzoek van Ambreen et al¹⁷ wijst erop dat de stem van kinderen in milieuonderzoek bestaat uit een veelvoud aan kennis, ervaringen en wereldbeelden die niet monolithisch te vatten zijn. De stem van kinderen en jongeren over klimaat moet op verschillende manieren tot uiting komen: via tekeningen, gesprekken, Aanvullende kwalitatieve onderzoeksmethoden kunnen dus zinvol zijn om de veelheid aan stemmen, van ook kwetsbare jongeren, of jongere kinderen, te capteren.

Initiatieven zoals Algemene Commentaar nr. 26 maken het duidelijk dat staten maatregelen moeten nemen tegen milieuschade.¹⁸ Kinderen en jongeren hebben het recht om betrokken te worden bij het beleid dat hen aanbelangt. De klimaatcrisis en milieubeleid heeft een grote impact op de leefwereld van kinderen en jongeren. Op dit moment worden kinderen en jongeren echter nog niet voldoende betrokken bij het beleid.¹⁹ Nochtans geven ze aan dit wel te willen, zoals blijkt uit de resultaten van de bevraging.

In 2024 koos de Vlaamse Jeugdraad drie nieuwe prioriteiten: gelijke kansen, digitale leefwereld en klimaat. Dit zijn de hoofdthema's waarmee de Vlaamse Jeugdraad de komende jaren aan de slag gaat. Per thema is er een werkgroep en elke werkgroep organiseert een bevraging. De resultaten van de bevraging ondersteunen het beleidswerk van de Vlaamse Jeugdraad in de komende periode. Dankzij de inzichten uit de bevraging kan de Vlaamse Jeugdraad hun beleidsadviezen en ander beleidswerk verder onderbouwen vanuit de stem van jongeren.

¹⁷ Ambreen, S., Badwan, K., & Pahl, K. (2024). Attending to children's voices within environmental education. *Childhood*, 32(2), 151–174. <https://doi.org/10.1177/09075682241299520>

¹⁸ Kinderrechten.nl (2021). *General Comment nr. 26: Kinderrechten en milieu, met bijzondere aandacht voor klimaatverandering en de impact op de levens van kinderen* (§67). Geraadpleegd op 25 juni 2025, van <https://www.kinderrechten.nl/general-comment-nr-26-kinderrechten-milieu-klimaatverandering/#:~:text=General%20Comment%20nr.-,26%3A%20over%20kinderrechten%20en%20milieu%2C%20met%20bijzondere%20aandacht%20voor%20klimaatverandering,op%20de%20levens%20van%20kinderen>

¹⁹ Kinderrechten.nl (2021) (zie voetnoot 23) en Kinderrechtencommissariaat (2023, maart). *Advies: Klimaatcrisis vanuit kinderrechtensperspectief*. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van https://www.kinderrechten.be/sites/default/files/2023-03/Advies_2022_2023_10_Klimaatcrisis_vanuit_kinderrechtenperspectief.pdf